

BIBLIOTECA LINGÜÍSTICA CATALANA
Dirigida per A. Ferrando i A. López García

SUBSTANTIU I ADJECTIU

JULIO CALVO

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ

0.1. Justificació	13
0.2. Contingut	13

PRIMERA PART:

TRACTAMENT GENERAL DE LA CATEGORIA DEL NOM

1.1. El nom substantiu com a categoria primigènia	19
1.2. La doble especificació lèxica: substantiu i adjectiu	24
1.2.1. El nom propi	30
1.2.2. L'adjectiu propi	37
1.3. Relacions bipolars de caràcter intern en l'espai de les categories nominals	39
1.3.1. Relacions substantiu-substantiu: L'aposiició	41
1.3.1.0. El SN: Introducció	41
1.3.1.1. Les relacions sintàctiques. Discussió	43
1.3.1.2. L'aposiició frasal substantiu-substantiu	45
1.3.1.3. El tema de l'aposiició frasal subst.-adj.	50
1.3.1.4. Una aposiició estadísticament marginal: l'aposiició adj.-adj. (A ↔ A)	53
1.3.2. Les relacions sintàctiques substantiu/adjectiu. Possibilitats estructurals	54
1.3.2.1. El tema de la posició de l'adjectiu en el SN. Convergència entre les distintes llengües romàniques	55
1.3.2.1.a) Francés	57
1.3.2.1.b) Italià	61
1.3.2.1.c) Portugués	64
1.3.2.1.d) Romanés	64
1.3.2.1.e) Castellà	65
1.3.2.1.f) Català	67
1.3.2.1.g) Resum	69

1.3.2.2. Principals teories actuals	70
1.3.2.2.a) L'Escola de Praga.....	70
1.3.2.2.b) El Distribucionalisme	70
1.3.2.2.c) El Generativisme	73
1.3.2.2.d) La Gramàtica Liminar	73
1.3.2.3. Vers una Tipologia AS/SA	74
1.4. Relacions internes de caràcter virtual en el SN.	79
1.4.0. Introducció a les translacions	79
1.4.1. La substantivació	80
1.4.1.1. Consideracions complementàries	88
1.4.2. L'Adjectivació	91
1.4.2.1. Consideracions complementàries	93
1.4.2.2. L'article d'adjectiu en català	96
1.5. Conclusions	102

SEGONA PART:

TRACTAMENT LÈXIC DE LA CATEGORIA DEL NOM EN LES LLENGÜES INDOEUROPEES

2.1. La situació semàntica actual: dos enfocaments complementaris	107
2.2. Vers una nova visió del problema. Teoria dels CC.SS.	112
2.2.1. Estructuració lèxica del nom substantiu	118
2.2.2. Estructuració lèxica del adjectiu	122
2.2.2.1. La gradació explícita de l'adjectiu	126
2.2.2.2. La gradació implícita de l'adjectiu	130

APÉNDIX

3.0. Modificacions de l'estructura lèxica en l'espai de la integració sintàctica	137
3.1. Espai fònic	137
3.1.1. El ritme: masses creixents i llur mesura	138
3.1.2. Interferències de Significat/Significant	139
3.2. Espai morfològic	140

3.3. Espai semàntic	143
3.4. Espai sintàctic	145
3.4.1. Coordinació i subordinació d'adjectius	145
3.4.2. Adjectius complementats	146
3.4.3. Expansions a la dreta o adjectius comple- mentats amb Sintagma Preposicional (S Prep.)	147
3.4.4. Factoritzacions	148
3.5. Espai pragmàtic	151
3.5.1. Referència	151
3.5.2. Enunciat i enunciació	152
3.5.3. Final	154
BIBLIOGRAFIA	155

0. INTRODUCCIÓ

0.1. JUSTIFICACIÓ

En el conjunt català, dins l'àmbit de les llengües romàniques, proliferen les gramàtiques que tenen com a orgull l'estricta submissió a la Normativa. Això és bo per als escolars i els deixebles dels primers cursos de batxillerat. Per altra banda hi ha les publicacions clàssiques: els manuals de P. Fabra o d'A. Badia, els de Moll o Marvà, la Gramàtica Valenciana de M. Sanchis Guarner... De seguida hi ha els manuals d'Història de la Llengua, els diccionaris amb pretensió abastadora i fins i tot alguna temorega incursió en les novetats lingüístiques dels últims decennis. De tant en tant sorgeix algun breu estudi sobre els pronoms febles, el verb o l'article neutre. Però, curiosament, es troben a faltar monografies sobre el NOM, la primera de les categories no sols en català, sinó en totes les llengües indoeuropees i àdhuc en totes les del món. És a dir, que es tracta d'un buit, d'una mancança que cal omplir urgentment, per la gran significació del punt on es produeix: l'origen de la llengua. I aquesta és la nostra tasca.

0.2. CONTINGUT

La pretensió d'aquest treball es mou entre dos pols. D'una banda no es decanta per una recerca monogràfica —per bé que es tracte d'una monografia— en el sentit que siga comprensible sols als especialistes. D'altra, tampoc no voldria ser un treball només de divulgació que sacrificat, fent honor al gran grup, comportàs una visió trivialitzada d'uns problemes lingüístics. És, doncs, una temptativa d'apropar-se a l'especialista mitjà: al professor i al deixeble. Al primer, perquè s'hi troben suggerències més que de sobra per a un aprofundiment posterior i fins i tot per a polemitzar de continent sobre el tema elegit: SUBS-

TANTIU I ADJECTIU en llurs relacions dialèctiques; al segon perquè en la seua exhaustivitat no oblida donar impuls als que comencen per a prosseguir la formació en alguns dels dominis de l'àmbit en què aquest treball se circumscriu.

A més a més, aquesta tasca monogràfica recolza en les recerques lingüístiques dels darrers anys, tot basant-s'hi metòdicament, però deixant lloc també a la creativitat personal. Volem dir que en el treball es vessen opinions força noves i fins i tot controvertibles, sense deixar de tenir una relació profunda, al mateix temps, amb les més depurades per l'ús o per la norma. És, al capdavant, l'ambigüitat, la duplicitat més dinàmica la que marca aquest treball, puix que dinàmica déu ser l'estudi lingüístic en la nostra comunitat de parlants.

D'altra banda cal dir quines coses no conté, a on no aplega aquesta monografia. S'hi obvien problemes històrics i evolutius la major part de les vegades; s'hi evita sempre entrar en les coses més suades en què entren les gramàtiques: no s'hi estudia la Morfologia, ni la Morfofonèmica, puix s'eludeix la formació del gènere i del nombre, els problemes de concordança superficial, etc. Tot això ja es troba en altres peces d'aquesta col·lecció. Per això no són moltes les fonts bibliogràfiques sobre la llengua catalana en què el treball se sosté, atès que el que es desitja és omplir un buit, no posar de relleu allò que tenim en excés.

Una repassada a l'índex del llibre ens aclareix tota la resta. Adjectiu i substantiu, en règim d'igualtat, sobretot, integren la categoria tradicionalment superior del NOM. Aquesta és la base de la formació lèxica de les llengües indoeuropees, que és el que s'analitza en la segona part: es tracta d'un estudi de Semàntica Lèxica amb vista a l'estructuració total del vocabulari estàndard. En la primera part es passa revista a una sèrie de problemes tradicionals com el del nom propi i se'n crea un altre paral·lel: l'adjectiu propi, la seua existència i particularitats. Més endavant s'hi tracta el tema de les relacions bipolars entre les dues categories esmentades, entés com a convivència mútua entre elles (relacions de caràcter real com l'aposiició SS i AA i àdhuc A-S/S-A), com a translació d'una a l'altra (relacions virtuals de substitució A-S, S-A, és a dir, substantivació i adjectivació respectivament). Pel que fa al primer apartat s'incideix amb un matís marcadament tradicional en el tema de la

posició de l'adjectiu en la frase (relacions no aposicionals), per decantar-se després per una solució que creiem coherent amb la resta del treball. El mateix podria dir-se d'altres temes del llibre on, si bé en el seu tractament no s'ultrapassa l'àmbit de la Lingüística millor coneguda en Espanya: Escola de Praga i estructuralisme europeu en general, generativisme i estructuralisme americà..., s'hi pretén sempre la cabriola final, el salt creatiu cap a allò que és la Lingüística d'avui a València: la Gramàtica Liminar i les seues ramificacions, però tenint molt en compte que l'obra no va dirigida a especialistes, sinó a iniciats o simplement a principiants que, amants de llur llengua voldrien conèixer-la millor. L'obra també els pot ésser accessible a ells o, almenys, aquesta és la nostra aspiració.

A l'apèndix es fan breus incursions en diversos camps lingüístics en què adjectius i substantius estàn implicats, amb el fi de donar suggeriments per a possibles treballs de recerca. Tant ací, com a la resta de l'obra, ens fem servir d'un petit corpus que, en cadascun dels casos, deuria ser radicalment augmentat. En realitat, sols es pretén d'exemplificar alguns fenòmens tot partint d'una sèrie de fitxes prèvies, ja que un aprofundiment major seria una altra cosa: probablement un treball de postgraduat.

Finalment, l'obra, llevat d'una breu incursió en l'article, necessària com es veurà, respecta les regles del joc d'aquesta col·lecció en què cadascun dels autors té encomanada la seua parcel·la. A nosaltres, ens ha estat assignada aquesta.

JULIO CALVO